

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen.

In dat geval houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 49 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van drie scorepunten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

1 maximumscore 1

600 bezoekers (2.800 – 2.200)

2 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- $Q = 2,8$: aantal bezoekers is 2.800
GO = 24
GTK = 26 1
- De vereiste subsidie bedraagt $(26 - 24) \times 2.800 = 5.600$ euro 1

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- Bij prijscombinatie 1 (33, 28) is de MO op deelmarkt I (6) lager dan op deelmarkt II (16) 1
- Dat betekent dat De Tent de totale omzet kan verhogen door op deelmarkt II meer bezoekers te trekken (door de prijs daar te verlagen) ten laste van deelmarkt I (waar de prijs wordt verhoogd). De omzetverhoging die dat geeft op deelmarkt II is dan groter dan de omzetverlaging op deelmarkt I 1

4 maximumscore 2

Ja, de wethouder heeft gelijk.

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

deelmarkt I: 35×1.200	42.000 euro
deelmarkt II: 25×1.000	<u>25.000 euro</u> +
totale omzet bij 2.200 bezoekers	67.000 euro
totale kosten 30×2.200 bezoekers (zie figuur 1)	<u>66.000 euro</u> –
totale winst	1.000 euro

Opgave 2

5 maximumscore 1

		Stokes	
		provisieverlaging	provisie constant
Marrill	provisieverlaging	50 ; 25	60 ; 13
	provisie ongewijzigd	40 ; 33	45 ; 20

6 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Zowel voor Marrill als voor Stokes is provisieverlaging steeds de beste optie, gegeven de keuze van de andere partij (dominante strategie) 1
- De situatie die hieruit resulteert (Nash evenwicht) is voor beide suboptimaal (en daarmee is sprake van een gevangenendilemma) 1

7 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

In deze visie zal de directeur van Marrill verwachten dat een provisieverlaging van zijn kant aanleiding zal zijn voor Stokes om hetzelfde te doen. (Deze situatie is dan niet zo makkelijk meer terug te draaien.) Hij zal daarom eerder kiezen om zijn provisie constant houden, in het vertrouwen dat Stokes dat dan ook zal doen. Voor de directeur van Stokes geldt mutatis mutandis hetzelfde. In dat geval zal de speluitkomst zijn dat beide bedrijven hun provisie constant houden. (Beide bereiken dan de maximale winst.)

8 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Er zijn twee (Nash-)evenwichten 1
- Beide spelers weten bij voorbaat niet wat de ander zal doen (en daarom hebben zij zelf ook geen eenduidige strategie) 1

Opgave 3

---

9 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

Hij bespaart $(0,42 - 0,241) \times \text{€ } 1.000 = \text{€ } 179$ inkomstenbelasting.

10 maximumscore 2

een nivellerend effect

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Opheffing van de aftrekbaarheid van pensioenpremies leidt in 2014 tot hogere belastbare inkomens. Voor inkomensstrekkers die in hogere belastingschijven vallen, leidt dat tot een grotere stijging van de te betalen inkomstenbelasting dan voor inkomensstrekkers in lagere schijven.

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

De pensioenfondsen lopen $0,07 \times 12$ miljard euro = 0,84 miljard euro inkomsten mis uit beleggingen.

Daar tegenover staat een rentebesparing van $0,025 \times 12$ miljard euro voor de overheid = 0,3 miljard euro.

Per saldo een derving van vermogensinkomsten voor de samenleving in dit land van $0,84$ miljard – $0,3$ miljard = $0,54$ miljard euro.

12 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

– bij punt 2

Als in de toekomst 65-plussers minder belasting over hun pensioenuitkering hoeven te betalen, drukken de hogere collectieve lasten (als gevolg van de vergrijzing) op een kleinere groep belastingbetalers

– bij punt 3

In de omkeerregeling (wordt de jongere generatie minder belast en) wordt belastingdruk verschoven naar de toekomst. Later kan de overheid alsnog besluiten de inkomstenbelastingtarieven voor 65-plussers te verhogen om daarmee de inkomstenbelastingdruk voor de jongere generatie (verder) te verlichten.

Na afschaffing van de omkeerregeling bestaat deze mogelijkheid niet meer.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4

- 13 maximumscore 2**
- punt a: Sander zal 100.000 euro sparen 1
  - punt b: Sander zal niet lenen of sparen 1
- 14 maximumscore 1**
- Nina gaat uit van een rente van 10%.
 Voorbeelden van een juiste berekening zijn:
- $$\frac{880}{800} \times 100\% = 110\%$$
- of
- $$\frac{880.000 - 550.000}{300.000} \times 100\% = 110\%$$
- 15 maximumscore 2**
- Een voorbeeld van een juiste berekening is:
- $\frac{550.000}{1,05} = 523.809,52$ 1
  - $523.809,52 + 300.000 = 823.809,52$ 1
- 16 maximumscore 2**
- Een voorbeeld van een juist antwoord is:
- Een lagere rente betekent dat sparen minder aantrekkelijk wordt ten opzichte van lenen, waardoor mensen geneigd zijn om minder te gaan sparen 1
  - Aan de andere kant betekent een lagere rente dat mensen een minder hoog consumptieniveau kunnen bereiken in de pensioenperiode, zodat ze juist geneigd kunnen zijn om meer te gaan sparen om toch het gewenste consumptieniveau te kunnen blijven halen 1
- 17 maximumscore 2**
- Een voorbeeld van een juist argument is:
 Nina gaat ervan uit dat de consumenten vooraf al rekening houden met hogere belastingen in de toekomst, ter financiering van rente en aflossing van de overheidsschuld. Daarom raadt zij Sander aan om extra te sparen om die extra belastingbetalingen later op te kunnen vangen.
- 18 maximumscore 2**
- Een voorbeeld van een juist argument is:
 Sander verwacht dat extra overheidsinvesteringen een zichzelf versterkend effect zullen hebben en daarmee tot meer groei van het bbp zullen leiden. Hierdoor zal naar zijn idee de overheidsbegroting in de toekomst meer ruimte krijgen, waardoor belastingverhogingen achterwege kunnen blijven. (Dit is voor hem aanleiding om nu extra consumptieve uitgaven te doen.)

Opgave 5

19 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Bij gedwongen verkoop via een makelaar is de onderhandelingspositie van de verkoper van het huis veel slechter dan bij vrijwillige verkoop, want de bank wil op korte termijn (binnen 6 maanden) ten minste een deel van de vordering op de verkoper / debiteur terugzien.
- Bij vrijwillige verkoop wordt een deel van de huizen niet verkocht wanneer de verkoper de geboden prijs te laag vindt.

20 maximumscore 2

- Een voorbeeld van een juiste verklaring ten aanzien van kenmerk 1 is: Bij een executieveiling is de concurrentie tussen de mogelijke vragers beperkt / kennen de potentiële kopers (onroerendgoedhandelaren) elkaar vaak, waardoor ze (informeel) tot prijsafspraken kunnen komen. Hierdoor zal de gemiddelde opbrengst per geveild huis kunnen tegenvallen 1
- Een voorbeeld van een juiste verklaring ten aanzien van kenmerk 2 is: Bij een executieveiling is sprake van (sterke) informatie-asymmetrie / heeft de mogelijke koper heel weinig informatie over de aangeboden woning. Hierdoor zal men geneigd zijn om lager te bieden 1

21 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- Er is sprake van een rente-achterstand van 11 maanden:

$$\text{verschuldigd } 200.000 + \frac{11}{12} \times 200.000 \times 4,5\% = \text{€ } 208.250$$
 1
- De makelaar realiseert bij de (gedwongen) verkoop een opbrengst van (100% – 18% + 5% =) 87% van 220.000 = € 191.400.
 De restschuld bedraagt € 208.250 – € 191.400 = € 16.850 1

22 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Door de anonimiteit zijn mogelijke prijsafspraken minder bestendig / is het makkelijker voor handelaren om zich aan prijsafspraken te onttrekken. Hierdoor zullen naar verwachting gemiddeld hogere verkoopprijzen worden gerealiseerd (en zullen mogelijke restschulden lager uitvallen.)

Opgave 6

23 maximumscore 2

bij stijging van de wisselkoers van de US dollar in LV

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

De schulden die het bedrijf heeft uitstaan in US dollars zijn veel groter dan de US dollarbezittingen. Bij stijging van de wisselkoers van de US dollar zal de toename van de US dollarschulden, omgerekend in LV, dus veel groter zijn dan die van de US dollarbezittingen. (Het eigen vermogen zal per saldo afnemen.)

Opmerking

Als in het antwoord de stijging van de wisselkoers niet is meegenomen, geen scorepunten toekennen.

24 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- De grotere beschikbaarheid van leningen kan leiden tot meer investeringen in ontwikkelingslanden, waardoor efficiënter en zodoende goedkoper kan worden geproduceerd (en de internationale concurrentiepositie kan verbeteren) 1
- waardoor de export kan toenemen, met extra vraag naar de lokale valuta en versterking van de wisselkoers ten opzichte van de dollar 1

25 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste argumenten zijn:

- Het gegeven dat het Wisselfonds een verhoogde rente in rekening brengt aan bedrijven (wat gezien kan worden als een risico-opslag).
- Het gegeven dat het Wisselfonds over langdurig vermogen beschikt, betekent dat tijdelijke verliezen kunnen worden opgevangen (waardoor het fonds grotere risico's kan accepteren).
- Het gegeven dat het Wisselfonds in veel verschillende valuta's belegt, betekent dat het risico gespreid is.

per juist genoemd argument

1

26 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

Stel aanvankelijk de wisselkoers $\frac{\$}{LV}$ op 1.

Dan is de hoofdsom + rente in LV: $LV\ 3\ \text{miljoen} \times 1,14 = LV\ 3,42\ \text{miljoen}$.

Dat is dan in dollars $3,42\ \text{miljoen} \times (1 - 0,08) = \$\ 3,1464\ \text{miljoen}$.

Het Wisselfonds heeft dan een winst van

$\$ 3,1464\ \text{miljoen} - \$ 3\ \text{miljoen} \times 1,04 = \$ 26.400$.

Vraag	Antwoord	Scores
27	maximumscore 2	
	Voorbeelden van een juiste uitleg zijn:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Door inflatie kan (de concurrentiepositie van dit ontwikkelingsland verslechteren. Hierdoor kan) de export afnemen en de vraag naar de LV dalen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Hierdoor bestaat het gevaar dat de wisselkoers van de LV (nog verder) zal dalen en het Wisselfonds, omgerekend in dollars, minder zal ontvangen dan verwacht 	1
	of	
	<ul style="list-style-type: none"> • Bij inflatie kunnen beleggers anticiperen op afname van de export en daling van de wisselkoers van de LV en zal daarom de vraag naar LV van de kant van beleggers minder worden 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Hierdoor bestaat het gevaar dat de wisselkoers van de LV (nog sterker) zal dalen en het Wisselfonds, omgerekend in dollars, (nog) minder zal ontvangen 	1

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinerator in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 23 juni naar Cito.